

Баскакова С.О.,

ДВНЗ«Криворізький національний університет»,

директор бібліотеки

ФОРМУВАННЯ КРАЄЗНАВЧИХ ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ

Анотація. У статті висвітлено історію формування краєзнавчих фондів бібліотеки ДВНЗ «Криворізький національний університет».

Ключові слова: краєзнавчі фонди, ресурси бібліотеки, бібліотека ДВНЗ «КНУ».

Створена у 1922 році, бібліотека університету, розпочала свою діяльність фактично з нуля. Фонд нараховував 2205 прим. книг. Із спеціальних предметів – 257. Задля забезпечення літературою навчального процесу та наукової діяльності, бібліотека звернулася за допомогою до вишів, які готували фахівців для гірничої галузі. Значна кількість видань, які надійшли у той час, класифікуються наразі як рідкісні, і як цінні. У повоєнні роки фахівці бібліотеки упорядковували розпорошені фонди, поповнювали їх новими публікаціями, ремонтували і тимчасово пристосовували до бібліотечних потреб приміщення, налагоджували доступ до літератури, організовували окремі відділи і сектори. У фондах бібліотеки зберігається тепер близько 960 тис. прим. книг багатьма мовами світу: наукова, навчальна, художня, науково-популярна література, словники, енциклопедії, довідкові видання, аудіо-візуальні матеріали тощо.

Кожна бібліотека є не тільки освітньою установою, але й закладом культури. І книга, як предмет її більш як тисячолітнього розвитку, в першу чергу, є предметом культури, і разом з тим джерелом знань та інформації [1]. Фахівці бібліотеки вивчають книжкові фонди з метою виявлення рідкісних та цінних видань кількість яких становить близько 3 тис. прим. Відібрані видання є не тільки об'єктами матеріальної та духовної культури, а й такими, що мають ще й власну історію появи у фондах бібліотеки. Фонд іноземної літератури перевіряється *de-viso*, безпосередньо на місцях збереження. У такий спосіб виявлена значна кількість видань до 1900 року іноземними мовами з гірничої справи, геології, електротехніки, машинобудування, математики. Найстаршим виданням бібліотеки є книга Whiston W. (William) *Nova Telluris Theoria Das ist*, 1713. Вільям Вистон – англійський вчений-енциклопедист, історик, математик, теолог. Закінчив Клер Колледж Кембриджського університету та у 1695 році

одержав ступінь магістра. 1696 року вийшла його публікація «Новий погляд на землю, після її походження і дотеперішнього часу» (англ. A New Theory of the Earth from its Original...), в якій автор висунув припущення про походження Землі з комети та про те, що Всесвітній потоп був викликаний проходженням Землі через хвіст великої комети, яка складалася з води. 1713 року книга переведена німецькою мовою. До колекції рідкісних та цінних видань входять:

–Наставления к подземной геометрии или маркшейдерской науке / Вейдлер Иоганн Фридрих, [1777];

–Максимович А. Практическая подземная геометрия, 1805.

–Соколов Д. Историческое и статистическое описание Горного кадетского корпуса, 1830.

–Основания минералогии / К. Ф. Науманн (німецький геолог та мінеролог), 1860?;

–«Горный журнал» (з 1825 року) та ін.

Досить повно у фонді рідкісних та цінних видань представлені документи XIX–початку XX ст. з питань геології та історії розробки корисних копалин Криворізького басейну. Загалом, інформаційне забезпечення краєзнавства завжди було одним із пріоритетів діяльності бібліотеки університету. Прикладом є краєзнавча картотека «Мій рідний край», яка ведеться у бібліотеці з 50 років минулого століття. За обсягом, змістом і хронологічним охопленням це найбільше зібрання документів про наш край. До нього входять книги та брошури, періодичні, картографічні та образотворчі видання. Еталонним краєзнавчим документом вважається такий документ, якому притаманна сукупність краєзнавчих ознак: зв'язок з краєм за змістом, широке соціальне призначення, функціональна спрямованість на вивчення краю, створений і виданий в краї, написаний місцевим автором.

Презентація «Тут все священне, все твоє, бо зветься просто–краєм рідним». Представлені першоджерела про історію розвитку гірничої справи на Криворіжжі.

– Южно-Русские месторождения магнитных железных руд и железного блеска, 1873. – 50 с. Видання містить дослідження спеціаліста з залізних руд Л. Штріппельмана. Йдеться про великі і багаті запаси залізних руд та інших корисних копалин навкруги Кривого Рогу, експлуатація яких

могла підняти промисловість і добробут краю. Переклав з німецької та видав О. Поль.

–Рагозин Е. И. Железо и уголь на юге России / Е. И. Рагозин. –Санкт-Петербург : Тип. И. Гольдберга, 1895. Глава I: «Железная промышленность» дає історичний огляд розвитку чавунно-плавильних заводів; опис сирих матеріалів, які використовуються заводами: залізної руди, кам'яного вугілля і коксу, вапняків та ін.; опис заводів, у т. ч. Гданцівського.

–По Екатерининской железной дороге : [в 3 вып.]. Вып. 1 : Введение и часть первая, 1903. –VI, 193 с. Перший випуск видання дає точні відомості про існуючі промислові підприємства, а також про ту економічну та побутову ситуацію, серед яких виникли ці підприємства; разом з тим містяться короткі історичні відомості про край і його визначні пам'ятки. Перша частина – Криворізький рудний район і головна лінія Долинська-Синельникове з гілками Інгулецьката Саксаганська.

–Рубин П. Криворожский бассейн и его железные руды : по литературе, в ее хронологическом развитии – до настоящего времени.– [Санкт-Петербург], 1900. Павло Германович Рубін (1874-1960), гірничий інженер – доклав чимало зусиль для вдосконалення металургійної освіти у Катеринославі і перетворення Катеринославського вищого гірничого училища в інститут. Нарис «Криворізький басейн і його залізні руди» надруковано у журналі «Известия Товариства гірничих інженерів», 1900, No 1-3.

–Руда: научно-технический сб. по Криворожскому и Никопольскому районам. Ч. 1 / Южный рудный трест ; под ред. И. И. Танатара, 1922. Зміст: Геологічний нарис Криворізького залізорудного басейну / уклад. проф. Катеринославського гірничого ін-ту І. І. Танатар. Геологічний огляд родовищ бурого вугілля району Кривого Рогу / А. М. Алексеев; Стан механічного обладнання рудників Криворізького району / проф. В. Гуськов; Геологічний нарис родовищ марганцевих руд Нікопольського і Криворізького басейнів / уклад. І. І. Танатар.

–Про залізні руди Криворіжжя /за ред. доц. Е. К. Фукса. – Кривий Ріг : Червоний гірник, 1930. Молодий вищий навчальний заклад – Криворізький Гірничий Інститут – видав брошуру, намагаючись коротко й ясно у легко засвоюваній формі викласти весь матеріал, відомий на той час про Криворіжжя. Видання розраховане на читача серед широких кіл криворізьких гірників, яким воно допоможе розібратись у історії Криворізького рудного басейну.

–Міщенко М. Криворізький залізорудний район, 1932. – 55 с. Дане видання присвячено Криворіжжю, методам розробки залізних руд у районі, механізації та реконструкції басейну; більш або менш детально висвітлюються питання техніки виробництва. Розрахована на фахівців з гірничої справи.

Публікації із «Горного журналу»:

–Кульшин П. О. О месторождении аспидного сланца в Екатеринославской губернии Верхнеднепровского уезда и геогностические наблюдения в окрестностях сего месторождения, 1836.

–Кульшин П. О. Геогностическое обозрение Бессарабской области, 1839.

–Конткевич С. Геологическое описание окрестностей Кривого Рога Херсонской губернии, 1880.

–Шимановский М. Ф. Криворожские залежи железных руд и их разработка, 1892.

–Тиме Ив. Южно-русские горные заводы, 1893.

–Тиме Ив. Современное состояние техники на южно–русских горных заводах и рудниках, 1897.

–Булдовский А. К. Описание систем подземных разработок железной руды в Криворожском районе, 1922.

Краєзнавчі документи мають не тільки освітнє значення, а й є важливою частиною культурної та історичної спадщини. Адж еза самою своєю природою краєзнавство – це мозаїка деталей і подробиць. А вартість кожної з них визначить лише час. Впродовж останніх років краєзнавці опрацювали великий масив джерел, і це кардинально змінило наші уявлення про історію, природу, населення, промисловість, господарство, культуру, пам'ятки Криворіжжя. На допомогу краєзнавчій діяльності та всім, хто цікавиться історією міста, розвитком промисловості, культури, мистецтва та спорту створено веб-ресурс «Краєзнавство». З метою збереження рідкісних і цінних видань з питань геології та історії розробки корисних копалин Криворізького басейну, було прийнято рішення переведення деяких з них у цифрову форму. Рубрику «Криворізький залізорудний басейн» складають відскановані видання, які представлені у презентації. Рубрика «Бібліографічні покажчики» містить електронні версії

біобібліографічних покажчиків із серії «Видатні науковці Криворіжжя». Віртуальні виставки відображають усі різновиди краєзнавчих ресурсів бібліотеки. Лонгрід «Кривий Ріг: погляд крізь Internet» містить у собі інформаційні ресурси Інтернету для рекомендації їх користувачам. У рубриці «Електронні видання» розміщено «Атлас природно-заповідного фонду м. Кривого Рогу / автори-укладачі: В. В. Тротнер, Й. Д. Маяков. Бібліотекою накопичено потужні інформаційні ресурси, які висвітлюють історичний розвиток і сьогодення Криворіжжя, розвиток його підприємств і установ, життєвий і творчий шлях видатних земляків. Інтегрувати їх у систему регіональних, національних знань, забезпечити вільний доступ громадян до них – мета краєзнавчої діяльності бібліотеки.

Список використаних джерел:

1. С. Грипич, Г. Семенюк Історія формування фонду рідкісних і цінних видань наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету: джерелознавчий аналіз [Електронний ресурс] / С. Грипич, Г. Семенюк // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. –2015. – Вип. 26. –С. 278-282. –Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvtvi_2015_26_98.
2. Криворожский горнорудный институт. Краткий исторический очерк, 1922-1992 / КГРИ ; сост. Н. И. Боярко, В. Ф. Бызов, Г. И. Ванина [и др.]. –М. : Недра, 1992. –207 с.
3. Кисельова В. Бібліотечне краєзнавство в контексті підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів України [Електронний ресурс] / В. Кисельова, Л. Вовк // Бібліотечний вісник. –2008. –No 3. –С. 50-51. –Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2008_3_8